

Két hét Jemenben

Köztársaság az Arab félsziget délnyugati részén, két magyarországnyi területén öt és félmillió lakos - így mondják a földrajzkönyvek Jemenről.

/Fócia/

Zord hegyek világa, igazi jemeni táj. S hegyek között fekszik a legismertebb város, Taizz is. Éveken át itt volt a királyi székhely. Messze világít a Fehér mecset - az elnevezés igazán stílusos - a mohamedán világ egyik legszebb temploma. Azelőtt minden napszállta után erősen bereteszelték a városkaput, de nappal is csak az imám engedélyével lehetett átlépni. Az előkelők régistilusi házaik keleti virág díszíti. Ez Taizz szállodája, a Dor díjafa. A házak mellett itt is, ott is a "sivatag hajói" pihennek: hosszú karavánutra készülnek. S Jemenben valahogy így módosul a közmondás: ha nincs teve, a számár is jó. Az igénytelen, teherbíró kis állatok nélkülözhetetlen segítőtársak. Néhol már textit is lehet bérelni, természetesen terepjáró a divat. A díjszabás alku tárgya. Az országnak egyelőre csak 1 müt-ja van és a sokszor hajtúkanyaros, két-három ezer méter magasságba is felnyújtózkodó hegyi szakaszokon biztos kézzel vezetnek a jemeni sofförök. "Az én házam az én váram..." - a századok megpróbáltatásai a kunyhókat is erődítménnyé formálták. A hegyoldalban egymás fölé emelkedő terraszokon minden talpalattnyi földet megművelnek. Ósi módon, fackével szántanak. Ember és állat erejét megfessítve birkózik a szikkadt, aszályos, csontszáraz földdel. A jemeni follah ökre a pupos zebu. A mostoha vidékről verejtékes munkával, oly nehezen kicsikart termés magát az életet jelenti. En ezért az életért csatázik a jemeni paraszt, keze munkájával, fírfangjával. A termés őre Dávid parittyáját forgatja: így előzi meg, hogy falánk madár dézsmálhassa meg dőldjét. A földművelő ember szállítóeszköze, ha végre hazaviheti munkájának kiérdemelt gyümölcsét, ismét csak a teve. A földet, az építőanyagot, a fát és a követ ugyancsak a teve viszi lomha, egyenletes léptekkel. Igaz, még nagyon ritkán, de fel-feltűnik már egy-egy korszerű utépítő gép is. Ez már többtucat lóerős, bocsánat...teve-erős, ez itt kétségkívül

kifejezőbb mérték. Jut bőven munka az apró, mindenek öszvéreknel is. Ugy utaznak, mint ezer éve, de már ilyen is akad. Ahol még nagy az irástudatlanság, hiányzik a villany, a táskarádió hozza el a világ szavát. De ismét a mult keserű öröksége: a kábítóhatásu kat; rágása rendkívül elterjedt. A "boldog közömbösség fűvének" nevezik, több órás bódultságot okoz, súlyosan árt az egészségnek. A kormány intézkedéseket hozott, hogy más növényeket vessenek a kat helyébe. A köves, gyér-fűvű dombokon kecskenyájak mindenfelé. Pálmafák tövében kis oázisok, sötétebb arcbőrű emberek, mintha Afrika költözött volna ide.

Az arabul beszélő saffiták, akik a tengerpart közelében laknak, valóban afrikai eredetűek. Azelőtt soruk rendkívül nehéz volt, fél rabszolgaságba taszították őket. Ma is a mult ezer árnyával küzködnek, de már szabad emberként. Az évszázadok emléket idéző házak mellett, ha kezdetleges módon is, de már vasbetonból épülnek az ujak. Az ősi városokat építkezés zaja ébreszti. A győzelmes forradalomról nevezték el ezt az iskolát - s ez csak egy az ujak közül. Azelőtt még a betüvetésig sem juthattak el, ma új iskolákat avatnak. Nemsokára már az első főiskola, a tanárképző is elkészül. Jöttek tanítók külföldről, az arab világból, Afrikából, segiten jemeni barátaiknak... Ez a kislány talán majd maga is tanítani fog... De az iskola szomszédságában még a mult kísért: sűrű rácsozatu háremablakok: a jemeni nő elnyomottságára emlékeztetnek. Arcukat még a festett szemekkel díszített sűrű fátyol, a szitara fedi. Az asszonyok csak most indulhatnak el a felfelé vezető uton... de ő már nem fogja eltakarni csillogó szemét. Ezerháromszáz éve öröködnék ezek a komor bástyák Sana felett. A karavánok ide, a fővárosba tartanak. Sana kapuját is becsukták minden este. Ma új neve van: a Szabadság kapuja: éjjel-nappal nyitva áll. A hegyek között fekvő, 70.000 lakosu jemeni főváros - igazi madártávlatból... és földi közelből. Hamisítatlan keleti színek, élénkség - ez jellemzi utcáit. Mintha csak az Ezeregy éjszaka palotáiból látnánk néhányat. Pedig az első benyomás megtévesztő: a házak zsufolt, régi lakásokat rejtenek. A szomszédok mindig találnek témát: milyen a kávétermés Mekkában, jó-e a

dohány a vizipipában, mi ujság a politikában? Az épületek tövében szaporán lélegzik minden arab város központja, a szuk: piac és vásár, bazár és műhely, - mindez és sok egyéb a szuk... A kenyeret és kiflit az elmaradhatatlan lepény pótolja. Akinek bukszájában a buksa, - mert így nevezik a jemeni aprópénzt - az válogathat a laci-konyhák különös színű, furcsaszamata ételei között. Az ebédhez kínált árucikkek között gyakran akad ismerős. Hancsfonatu zsák, ha valaki nagyban akarna gabonát vásárolni. És a szukban kiki megtalálhatja, amire vágyik... Sok, nagyon sok még a tennivaló - erre figyelmeztetnek a mult örökségét idéző képek. "Ha négy kezünk lenne, az is kevés..." - mondotta maga a jemeni elnök. Hiszen ez az ország a legelmaradottabbak közé tartozott: a tudatlanság, a nyomor, a népbetegségek hazája volt. Egy új és egészségesebb rendszerben - egészségesebb lesz Jemen is. Az imám idejéből mindössze három kórház maradt. Rövid két év alatt azonban megszaportak az épületek. Ujfajta fővált viselő jemeni lányok, az idén megnyílt ápolónőképző első növendékei. Szovjet, egyiptomi és más országokból érkező orvosok siettek Jemen segítségére. Erőnköz mértén segítünk mi is. A Sanaában épülő loo személyes orthopédiai és traumatológiai kórház felszerelését a magyar kormány ajánlotta fel, szerény hozzájárulásként. És a köztársasági péalota előtt - magyar küldöttségnek szól a tisztelegés. A Salal elnök látogatása alkalmával Budapesten megkezdődött tanácskozások a jemeni fővárosban folytatódnak.

Az Amri alelnökkel is tárgyaló magyar gazdasági küldöttség a két ország kapcsolatainak továbbfejlesztéséről és a segítségnyújtásról kötött megállapodást. Az egész közép-kelet egyik legföltettebb kincse a víz. Jemen is nagy erőfeszítéseket tesz, hogy a vizellátást biztosítsa. "Ha ehetnék és ihatnék.." így szólt a régi jemeni kívánság, mert a jemeni ember gyakran szomjuhozott. Ma még nagyon ritka az ilyen kezdetleges vízvezeték is. Minden kortyért megfáradva hordják a drága italt. Egy cseppje sem veshet kárba. A vizárusok lajtos-kocsival viszik értékes portékájukat. Még a török időkből maradt fenn ez

a víztároló. Ahol lehet, hasznosítják a vizet. S a nagy víz, a Vörös tenger mosse Hodeida partjait. A Szovjetunió segítségével kiépített új kikötő Jemen kapuja, és ez a kapu nyitva áll a világ előtt. Akár 20.000 tonnás hajók is rakódhatnak - az ország bekapcsolódott a nemzetközi kereskedelem vérkeringésébe. Itt is régi századok nyomai találkoznak az izmosodó ujjal, egymás mellett a múlt, a jelen és a jövő. A régmúlt török időkre emlékeztet Waidi, a sziklaváros is. A hegyekben és a hegyekre épültek ezek a házak. Valósággal az emberi munka és szorgalom megkövesedett kifejezői. És mennyi ember munkáját pazarolták el az imámok, amíg "sásfészeknek nevezett" nyári palotájukat erre a sziklára emeltették. Király és főpap, legfőbb bíró, élet és halál korlátlan ura: ez volt az imám. "Egy bolha sem ugorhat országomban anélkül, hogy ne tudnék róla" - mondta a zsarnok Achmed. Az államkasszáját magánváhyonnak tekintette. A gögös kényur fényűző élete fent a sziklacsucson, öt és félmillió ember sanyaru sorsa lent a völgyekben. De végül ütött az óra! 1962 szeptember 26-án öt perccel éjfél előtt Salal marschall csapatai megindultak az imám palotája ellen. A becsapódott lövések helye történelmi mementó. Erre menekült az imám, úgy mondják, női ruhában - az anyyira lebecsült asszonyok nem kis elégtételére. Szétlőtték az imám nagybátyjának, a kegyetlen Hasszannak palotáját is. Soha nem engedjük visszatérni őt, Soha többé zsarnokságot" - ez a nép határozott szava. A dzsambia, a jellegzetes jemeni görbe tör díszíti ma is minden férfi övét. S a dzsambia-tánc órákon át tartó szertartás. Szabadságát, igaz hazáját védi a jemeni ember, puskával éppen úgy, mint a korszerű fegyverekkel, Sana hazái felett a szabad Jemen zászlaját lengette a szél, amikor a nemzeti ünnepen, a győztes forradalom második évfordulóján megkezdődött a díszszemle. A tribünön Salal marshall, a köztársaság elnöke fogadta a csapatok tisztelegését. Sajátságos szokás: ejtóernyősök disztlépése, vagy inkább diszfutása. Jellemző pillanat a mai Jemenből: lökhajtásos repülőek fent, teveháton üggető harcosok a földön. Első ízben vonultak el Salal elnök és a meghívott vendégek előtt a néphadsereg új páncélosai. Ebben az országban, mint egy dallan refrénje, vissza-vissza-

térő szócška: első... hiszen már elindultak és haladnak felfelé. Jönnek az első, dübörgő traktorok.... Itt lesz az első igazi játszótér...Felépült már az első nagyemeletes ház... S most rendezték meg a fiatalok első tornaünnepélyét... Ez a nemzedék már nem fog a középkor elmaradottságában élni. Velük a változó jelen és a jövő ígérete tölti meg Sana főterét. Jemennek sok arca van. S bár ezek az arcok különbözőek, egyaránt bizakodással tekintenek a fiatal köztársaság újabb születésnapjai elé.